

ชื่อสารนิพนธ์ : การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์
 พระพุทธศาสนา
ผู้วิจัย : แม่ชีวงเพชร คงจันทร์
ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
 : ดร. อธิเทพ ผาทา ป.ธ.๔, พธ.บ (เกียรตินิยมอันดับ ๑)., พธ.ม.,
 (ปรัชญา)., พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันที่เสร็จสมบูรณ์ : ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพบว่า การสร้างครอบครัวมีอยู่ ๒ ช่วงลำดับ คือ (๑) จุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวในยุคแรกของมนุษย์นั้นเกิดจากความใกล้ชิด แล้วนำไปสู่ความพึงพอใจในทางกามารมณ์ต่อมาก่อให้เกิดการสร้างครอบครัวขึ้นตามลำดับ (๒) การสร้างครอบครัวเกิดจากความรักและความใกล้ชิดด้วยอำนาจกรรมเก่าที่เคยเป็นสามีภรรยาและกรรมใหม่ในปัจจุบันที่เกิดจากความใกล้ชิดความเห็นอกเห็นใจและบริบททางสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดให้หญิงชายต้องแต่งงานเพื่อให้กำเนิดบุตรชาย

จากการสร้างครอบครัวนี้บางครอบครัวมีปัญหาสร้างความรุนแรงขึ้นในครอบครัวและมีผลกระทบต่อสังคมซึ่งมีสาเหตุ ๒ อย่าง คือ ๑) สาเหตุทางด้านร่างกายและจิตใจซึ่งถูกขับเคลื่อนจากเหตุภายในคือ ราคะ โทสะ โมหะ ๒) เกิดจากปัจจัยทางด้านโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ ระบบปิตาธิปไตยและระบบวรรณะ ซึ่งผลจากความรุนแรงในครอบครัวทำให้เกิดผล ๒ อย่าง คือ (๑) ผลที่เกิดต่อตนเองได้แก่ ทำให้ตนเองเดือนร้อนทั้งโลกนี้และโลกหน้า เป็นเหตุแห่งการก่อเวรภัยและเป็นเหตุแห่งการเสื่อมจากมรรคผลนิพพานในชาติปัจจุบัน (๒) ผลที่เกิดต่อระบบโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคทางสังคมและมีผลกระทบต่อระบบอื่น ๆ ทางสังคม เช่น การเมือง และเศรษฐกิจ

วิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมี ๒ วิธี คือ ๑) วิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่ ประพฤติตนอยู่ในศีล ประพฤติตนอยู่ในธรรม และการพัฒนาจิตโดยวิธีคิดแบบพุทธธรรม ๒) วิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านโครงสร้างทางสังคมมี ๓ อย่าง คือ ทางด้านสังคม ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ และการเสวนากับคนดี ทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เว้นจากมิจฉาอาชีพะ และการดำเนินชีวิตอันเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ ดำเนินชีวิตโดยสุจริตและปัญญา หลักการแสวงหา

ทรัพย์สิน และหลักการใช้จ่ายทรัพย์สิน และทางการศึกษา ได้แก่ การปรับความรู้ความเข้าใจให้ตรงกัน การฝึกฝนพัฒนาตนเอง ซึ่งผลจากการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมี ๒ อย่าง คือ (๑) ผลที่เกิดต่อตนเอง ทำให้ประสบความสำเร็จทั้งโลกนี้และโลกหน้า มีความเป็นอยู่โดยปราศจากเวรภัยและเป็นเหตุแห่งการบรรลุผลนิพพานในชาติปัจจุบัน (๒) ทำให้เกิดความเสมอภาคทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา

Thematic Paper Title : The solution of the family's violence in Buddhist scripture

Researcher : MaecheeWongphet Kongjan

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Thematic Paper Supervisor

: Dr.Athitheb Phatha, Pâli IV., B.A. (First class honour) M.A.,
(Phil), Ph.D (Buddhist Studies)

Date of Completion : 28 August 2012

ABSTRACT

From the viewpoints regarding the families in the Buddhist Scriptures, it is found that the establishment of the families in of two levels, namely:- 1) The beginning of the establishment of the families at the human beings first age, arises from the closing up which bring one to the state of being pleased with the sensual pleasure and then the family has arisen in order. 2) The establishment of the families arises from the love and the close relation by with the power of the ancient action by with the man. The new action at present which arises from the intimation, the understanding one another, and the social context which is the belief, the custom and the civilization all of which are the fixations to cause the men and the women to get married to have the sons.

From the state of being the families some families are of strong problems of violence in the family which is the social effect. The violence in families is of two causes namely :- 1) It is of the causes from the bodily and the mind which are driven by the inside causes such as :-greed, hatred and delusion. 2) It is of the social structural factor such as : the patriarchal system and the caste system that are caused by the family violence resulting two outcomes : (1) the outcome arising to oneself such as the causes of self suffering both in this world and in the future world. It is the cause of doing bad actions both to oneself and to others. It is cause of the declination of Magga, Phala and Nibbana in the present birth.(2) the system of the structure of societies is that it causes the social inequality and the other effects to systems in societies such as the politics and the economics.

There are two methods for solving the problems of violence in family, namely:-

1) The method of solving the problem of violence in the family both on bodily and mental sides. It is the way to behave oneself to be in the precepts and the Dhammas and to develop one's mind with the method of thinking in the type of Buddhaddhamma. 2) The methods solving the problem of cruelty in the family in the social structure are 3, as follow :- (1) On the social side, it is the responsibility for the family, the roles and the duties. (2) On the economic side, it is the refraining from the wrong occupation, and the leading of the life which causes one to lose the money whereas one should carry out one's life honestly and with wisdom and with the principle of saving for and spending the money. (3) On the side of education, it is to improve the knowledge, and to develop oneself. They are two results of the solution of the problems of the family violence, They are (1) the result arising to oneself which causes oneself to be happy and progressive both in this world in the next world. Thus, one can live happily without enmity and can attain the Path, the Fruit and Nibbana in the present life, (2) The solution of this problem causes to arise the equality, in society, economics and education.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ก็ด้วยอาศัยความอุปการะเกื้อหนุนของบุคคลหลาย ๆ ท่าน ดังนั้น เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณและการทำให้คุณความดีที่ทำให้ได้เผยแผ่ออกไปเป็น เนติแบบแผนในการกระทำของกัลยาณชนทั่วไป จึงขอเอ่ยนามของท่านทั้งหลายที่มี ดังต่อไปนี้

คุณพ่อสถิตย์ มณีโชติ และคุณแม่เหียง อยู่ตระกูล ผู้ให้ชีวิตและผู้กำเนิด ต้นแบบและ ชักนำให้ได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนาตลอดทั้ง ได้ซึมซาบความดีงามของพระธรรมอันเป็นคำสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระธรรมกวี (ลือชัย คุณวุฑฺโฒ) เจ้าอาวาส และพระเทพวิสุทธิกวี (เกษม สดฺยุโต) รองเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสวิหาร แขวงวชิระ เขตดุสิต กรุงเทพมหานครผู้สนับสนุนการศึกษาและ ได้เมตตาเอื้อเฟื้อที่พักอาศัยในระหว่างการศึกษาเล่าเรียนและทำงานวิจัยแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ดร. อธิเทพ ผาทา อาจารย์ประจำคณะพุทธศาสตร์ ภาควิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ให้ความรู้ในระหว่างที่ศึกษาและทำการวิจัย กรุณาเป็น ที่ปรึกษาให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขงานวิจัยนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกรูป/คน ประกอบด้วย พระครูใบฎีกาสัน น์ ทยรฤโข คุณสังวร อ่อนสนธิ คุณอุดม จันทิมา ทำให้มีความสะดวกในการเขียนงานวิจัยค้นคว้า ข้อมูลอ้างอิงและอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานวิจัย

ส่วนที่เป็นประโยชน์อันจะพึงมีจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา อาจารย์และทุกท่านที่มีส่วนในการวิจัยครั้งนี้ หากจะพึงมีข้อผิดพลาดบกพร่อง ผู้วิจัยต้องขออภัย และยินดีรับผิดชอบทุกประการ

แม่ชีวงเพชร กงจันทร์

๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๔ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๕ ขอบเขตการวิจัย	๗
๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
บทที่ ๒ แนวคิดเรื่องครอบครัวยุคใหม่และความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	
๒.๑ แนวคิดเรื่องครอบครัวในทัศนะทั่วไป	๘
๒.๒ แนวคิดเรื่องครอบครัวในทัศนะพระพุทธศาสนา	๑๐
๒.๒.๑ ความหมายของครอบครัวตามนัยทางพระพุทธศาสนา	๑๑
๒.๒.๒ จุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวของมนุษย์ในอัครกัณฐสูตรและอินทกสูตร	๑๒
๒.๒.๒.๑ การอุปถัมภ์ของมนุษย์ครั้งแรก	๑๒
๒.๒.๒.๒ จุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัว	๑๕
๒.๒.๓ จุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวของมนุษย์ทั่วไป	๑๘
๒.๒.๓.๑ บริบททางสังคมและวัฒนธรรม	๑๘
๒.๒.๓.๒ ความรักและความใกล้ชิด	๑๙
๒.๓ แนวคิดเรื่องความรุนแรงในครอบครัวในทัศนะทั่วไป	๒๔
๒.๓.๑ ความหมายและประเภทของความรุนแรง	๒๔
๒.๓.๒ ความหมายของความรุนแรงในครอบครัว	๒๖

๒.๔ แนวคิดเรื่องความรุนแรงในครอบครัวในทัศนะพระพุทธศาสนา	๒๘
๒.๔.๑ ความหมายและบ่อเกิดของความรุนแรงในครอบครัวตามนัยพระพุทธศาสนา	๒๘
๒.๔.๒ ลักษณะและประเภทของความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๓๑
๒.๔.๒.๑ ลักษณะและประเภทความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ	๓๑
๒.๔.๒.๒ ลักษณะและประเภทความรุนแรงทางโครงสร้างทางสังคม	๓๒
๒.๕ สาเหตุความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๓๕
๒.๕.๑ ทางร่างกายและจิตใจ	๓๕
๒.๕.๑.๑ รากะ	๓๖
๒.๕.๑.๒ โทสะ	๔๑
๒.๕.๑.๓ โมหะ	๔๕
๒.๕.๒ ทางด้านโครงสร้างทางสังคม	๔๖
๒.๕.๒.๑ ระบบปิตาธิปไตย	๔๖
๒.๕.๒.๒ ระบบวรรณะ	๔๕
๒.๖ กรณีตัวอย่างความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๕๑
๒.๖.๑ กรณีครอบครัวพระเจ้าพิมพิสาร	๕๑
๒.๖.๒ กรณีครอบครัวพระเจ้าอุเทน	๕๒
๒.๖.๓ กรณีครอบครัวโฆสกเศรษฐี	๕๔
๒.๖.๔ กรณีครอบครัวนางวิสาขา	๕๖
๒.๖.๕ กรณีอดีตครอบครัวนางยักษิณี	๕๘
๒.๖.๖ กรณีพราหมณ์ภรรยาชโคตร	๖๑
๒.๖.๗ กรณีครอบครัวนางกุนทลเกสี	๖๑
๒.๖.๘ กรณีครอบครัวนางอุตตรา	๖๓
๒.๖.๙ กรณีครอบครัวของพระเจ้าวิฑูทกะ	๖๓
๒.๖.๑๐ กรณีครอบครัวของมิตตวินทุกะ	๖๕
๒.๖.๑๑ กรณีครอบครัวของพราหมณ์	๖๖
๒.๖.๑๒ ครอบครัวปณิกะอุบาสก	๖๗
๒.๖.๑๓ กรณีครอบครัวนางปฏาจารา	๖๗

๓.๒.๓.๒	หมั่นฝึกฝนพัฒนาตนเอง	๑๓๒
๓.๓	ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว	๑๓๕
๓.๓.๑	ผลที่เกิดต่อตนเอง	
๓.๓.๑.๑	ทำให้ตนเองได้รับความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า	๑๓๕
๓.๓.๑.๒	ทำให้เป็นผู้ปราศจากเวรและภัย	๑๓๖
๓.๓.๑.๓	ทำให้บรรลุลุทธิขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา	๑๓๙
๓.๓.๒	ผลที่เกิดต่อระบบโครงสร้างทางสังคม	
๓.๓.๒.๑	ทำให้มีความเสมอภาคทางด้านสังคม	๑๔๐
๓.๓.๒.๒	ทำให้มีความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ	๑๔๒
๓.๓.๒.๓	ทำให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา	๑๔๓
บทที่ ๔	สรุปและข้อเสนอแนะ	
๔.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๔๖
๔.๒	ข้อเสนอแนะ	๑๔๙
บรรณานุกรม		๑๕๐
ประวัติผู้วิจัย		๑๕๖

สารบัญแผนภาพ

เรื่อง	หน้า
แผนภาพที่ ๒.๑ แผนภาพแสดงความรุนแรงในครอบครัวตามนัยพระพุทธศาสนา	๓๐
แผนภาพที่ ๒.๒ แผนภาพแสดงกรอบความคิดในการวิเคราะห์สาเหตุและผลความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๓๘
แผนภาพที่ ๓.๑ แผนภาพแสดงกรอบความคิดในการวิเคราะห์การแก้ปัญหาและผลของการแก้ปัญหความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา	๑๔๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ ปกรณวิเสศ อรรถกถापกรณวิเสศ ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

ก. คำย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก

วิ. มหา.	(บาลี)	=	วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาบาลี)
วิ. มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ. จุ.	(บาลี)	=	วินัยปิฎก จุฬาลงกรณ	(ภาษาบาลี)
วิ. จุ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก จุฬาลงกรณ	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ม. ม.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม. ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ส. น.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก สักกนิกาย ทานวุคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ส. น.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สักกนิกาย ทานวรรค	(ภาษาไทย)
อ. จ. ก.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อ. จ. ก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จกนิบาต	(ภาษาไทย)
ข. ร.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธมมปทปาติ	(ภาษาบาลี)
ข. ร.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธมมบท	(ภาษาไทย)
ข. อ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทานปาติ	(ภาษาบาลี)
ข. อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน	(ภาษาไทย)
ข. อ. ต.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทานปาติ	(ภาษาบาลี)
ข. อ. ต.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ข. ข. อ. ก.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เอกกนิปาต ชาดกปาติ	(ภาษาบาลี)

บุ.ชา. เอกก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย เอกกนิบาต ชาดก	(ภาษาไทย)
บุ.ชา. ปญจก.	(บาลี)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปญจกนิบาต ชาดกปาติ	(ภาษาบาลี)
บุ.ชา. ปญจก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปญจกนิบาต ชาดก	(ภาษาไทย)
บุ.ม.	(บาลี)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทศปาติ	(ภาษาบาลี)
บุ.ม.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ. สจ.	(บาลี)	=	อภิธมมปิฎก ธมมสังคณีปาติ	(ภาษาบาลี)
อภิ. สจ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
อภิ. วิ.	(บาลี)	=	อภิธมมปิฎก วิงฺกยปาติ	(ภาษาบาลี)
อภิ. วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก วิงฺกย	(ภาษาไทย)

ปกรณ์วิเสส

วิสุทฺธิ.	(บาลี)	=	วิสุทฺธิมคฺคปกรณ์	(ภาษาบาลี)
วิสุทฺธิ	(ไทย)	=	วิสุทฺธิมรรคปกรณ์	(ภาษาไทย)

ข. ค่ายอักษรมีรอรธกถา

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ส.ส.อ.	(บาลี)	=	สังยุตตนิกาย สารัตถุปกาสินี สคาถวคฺคอรฺธกถา	(ภาษาบาลี)
ส.ส.อ.	(ไทย)	=	สังยุตตนิกาย สารัตถุปกาสินี สคาถวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)

การใช้หมายเลขย่อ

การใช้สัญลักษณ์ย่อในพระไตรปิฎก จะแจ้ง เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อตามลำดับ เช่น
 ที.สี.(บาลี) ๕/๓/๓๖ หมายถึง สุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่มที่ ๕
 ข้อที่ ๓ หน้า ๓๖, ที.สี.(ไทย) ๕/๓/๕๐ หมายถึง สุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎก
 ภาษาไทย เล่มที่ ๕ ข้อที่ ๓ หน้า ๕๐

การใช้สัญลักษณ์ย่อในอรรถกถา จะแจ้ง เล่ม/(ข้อ)/หน้า หลังคำย่อตามลำดับ เช่น
 ที.ม.อ.(บาลี) ๒/๑๓๒/๒๐๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวคฺคอรฺธกถา ฉบับอรรถกถา
 ภาษาบาลี มหาจุฬารัฏฐกถา เล่มที่ ๒ ข้อ ๑๓๒ หน้า ๒๐๐

การใช้สัญลักษณ์ย่อในปกรณ์วิเสส จะแจ้ง เล่ม/(ข้อ)/หน้า หลังคำย่อ เช่น วิสุทฺธิ. (บาลี)
 ๓/๓ หมายถึง ปกรณ์วิเสสวิสุทฺธิมรรค ภาษาบาลี เล่มที่ ๓ หน้า ๓

